

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Luka Ivanišević

Sveučilišni preddiplomski studij

Smjer: Agroekonomika

EKOLOŠKA PROIZVODNJA POVRĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Završni rad

Osijek, 2016.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Luka Ivanišević

Preddiplomski sveučilišni studij

Smjer: Agroekonomika

EKOLOŠKA PROIZVODNJA POVRĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. Prof.dr.sc. Krunoslav Zmaić, predsjednik
2. Izv.prof.dr.sc. Tihana Sudarić, mentor
3. Izv.prof.dr.sc. Renata Baličević, član

Osijek, 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. MATERIJAL I METODE.....	2
3. POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	3
3.1. Proizvodnja povrća u Republici Hrvatskoj.....	4
4. ODRŽIVI RAZVOJ POLJOPRIVREDE.....	6
4.1. Ekološka poljoprivreda.....	7
4.2. Prednosti i nedostaci ekološke poljoprivrede.....	8
4.3. Integrirana poljoprivreda.....	9
5. POVRŠINE POD EKOLOŠKOM POLJOPRIVREDOM U SVIJETU.....	10
6. RAZVOJ EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	13
7. EKOLOŠKA PROIZVODNJA POVRĆA U EUROPI I U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	17
8. TRŽIŠTE EKOLOŠKIH PREHRAMBENIH PROIZVODA U EUROPI.....	22
8.1. Udio ekološke hrane na tržištu u Europi.....	22
8.2. Potrošnja ekološke hrane po stanovniku u Europi.....	23
8.3. Tržište ekološkog povrća u Republici Hrvatskoj.....	24
9. POTPORE U EKOLOŠKOJ POLJOPRIVREDI.....	26
10. PREPREKE ZA RAZVOJ EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE.....	27
11. SWOT ANALIZA.....	28
12. ZAKLJUČAK.....	31
13. LITERATURA.....	32
14. SAŽETAK.....	33
15. SUMMARY.....	34
16. POPIS TABLICA.....	35
17. POPIS SLIKA.....	35
18. POPIS GRAFIKONA.....	36
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA.....	37

1. UVOD

Poljoprivreda je najstarija gospodarska grana čija je glavna uloga proizvodnja hrane za prehranu ljudi, hrane za ishranu stoke i vlakana za industriju. Potreba za hranom je svakodnevna i neodgodiva te u njezinu nedostatku život nije moguć. Tijekom druge polovice 20. stoljeća poljoprivreda je postala produktivnija, kapitalno-intenzivnija te tehnički naprednija. Povećava se primjena mineralnih gnojiva te zaštitnih sredstava čime se osigurava veći prinos te otpornost prema bolestima i štetnicima što osigurava sigurniju proizvodnju i u konačnici veći profit proizvodnje. No, tijekom zadnjih godina povećao se otpor prema takvom načinu gospodarenja jer se onečišćuje okoliš i sama hrana. Počinje se težiti prema održivom konceptu i ekološkoj poljoprivredi.

Ekološka poljoprivreda je sustav upravljanja poljoprivrednom proizvodnjom koji potiče zaštitu ekosustava, bioraznolikost i prirodnu aktivnost tla. Njome se želi postići smanjenje inputa za proizvodnju, pogotovo onih inputa koji ne potječu sa poljoprivrednog gospodarstva. U posljednjih 10 godina povećalo se zanimanje, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj za ekološku poljoprivredu. Mnogo je razloga za takvu proizvodnju, od velike površine neobrađenog zemljišta pogodno za ekološku proizvodnju, male zagađenosti ekosustava te povećane svijesti potrošača o kvaliteti hrane koju konzumiraju. Navedeni su razlozi jedni od najvažnijih preduvjeta za mogući razvoj ekološke poljoprivrede. No, najvažniji čimbenik razvitka ekološke poljoprivrede je tržište koje nije u potpunosti rašireno ponudom eko-proizvoda, pogotovo u slabije razvijenim zemljama te zemljama u tranziciji.

Glavni cilj ovog rada je predstaviti ekološku poljoprivredu, jednog od glavnih nositelja održivog koncepta upravljanja kao i njezine prednosti i nedostatke. Prikazat ću njezinu zastupljenost u svijetu, naročito u Europi i u Hrvatskoj te analizirati stanje ekološke proizvodnje povrća Hrvatske u odnosu na ostale europske zemlje.

2. MATERIJAL I METODE

U završnom radu kao izvor podataka korištena je literatura iz područja ekološke poljoprivrede. Najveći izvor podataka je iz strane literature Instituta za organsku poljoprivredu FIBL & IFOAM-a iz 2016. godine „The world of organic agriculture“. Korišteni su i podatci Ministarstva poljoprivrede te raznih internetskih stranica povezanih s temom rada.

Analizirani su podatci poljoprivredne proizvodnje i proizvodnje povrća u Republici Hrvatskoj te zastupljenosti ekološke poljoprivredne proizvodnje na europskom kontinentu. Posebno sam se usmjerio na zastupljenost ekološke proizvodnje povrća u Republici Hrvatskoj te usporedba u odnosu na ostale europske zemlje.

Informacije su obrađene u programu Microsoft Excel i Microsoft Word 2010. te su sve prikazane tablicama i grafikonima.

3. POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Hrvatska ima odlične agroklimatološke uvjete koji omogućuju raznovrsnu poljoprivrednu proizvodnju. Na uskom prostoru uspješno se uzgaja veliki broj različitih poljoprivrednih kultura, od žitarica, industrijskog bilja, višegodišnjih nasada, povrća do aromatičnog bilja. Prevladavaju mala obiteljska gospodarstva koji proizvode pretežito za vlastite potrebe te je njihov tržišni udio vrlo mali.

U Upisnik poljoprivrednih gospodarstava Republike Hrvatske upisano je više od 180 000 gospodarstava, najviše iz Zagrebačke, Osječko-baranjske i Splitsko-dalmatinske županije. Prosječna veličina poljoprivrednog gospodarstva u Republici Hrvatskoj iznosi 5,6 hektara, dok je prosjek Europske unije 14,3 hektara poljoprivrednog zemljišta.

U ARKOD, sustav evidencije zemljišnih parcela, 2015. godine upisano je više od milijun hektara obradivih površina koje obrađuje 149 129 poljoprivrednih gospodarstava. Najviše prijavljenih poljoprivrednih gospodarstava (88 461) ima površinu manju od 3 hektara, dok samo 1 174 gospodarstva obrađuje više od 100 hektara. Najviše upisanih gospodarstava dolazi iz Zagrebačke županije (13 739). Prema broju stanovnika, svaki stanovnik Republike Hrvatske ima na raspolaganju 0,63 ha poljoprivrednog zemljišta.

Tablica 1. Korištena poljoprivredna površina (ha) po kategorijama u Hrvatskoj 2011.- 2014.,
(izvor: Statistički ljetopis Hrvatske 2015.)

	2011.	2012.	2013.	2014.
Korištene poljoprivredne površine	1 326 083	1 330 973	1 568 881	1 508 885
Oranice i vrtovi	892 221	903 508	874 863	811 067
Povrtnjaci	4 233	2 933	2 250	2 150
Trajni travnjaci	346 403	345 561	618 070	618 070
Voćnjaci	32 560	30 846	28 392	31 724
Vinogradi	32 485	29 237	26 100	26 164
Maslinici	17 200	18 100	18 590	19 082
Rasadnici	389	248	212	221
Košaračka vrba	592	248	404	407

Sveukupno Hrvatska raspolaže s 2,7 milijuna hektra poljoprivrednih površina, od čega je korišteno 1 508 885, a u ARKOD upisano 1 094 793 hektara. Prema podacima iz 2014. godine od 1 508 885 hektara korištenog zemljišta 53,7 % površine spada u oranice i vrtove, 41 % pod trajne travnjake (livade i pašnjaci), 2% pod voćnjake, 1,7% pod vinogradima, 1,3% pod maslinicima, dok povrtnjaci, rasadnici i košaračka vrba zauzimaju manje od 1% površine.

Od 811 067 ha oranica i vrtova 63,3% površine zauzimaju žitarice, 16% industrijsko bilje, 14,4% zelena krma, 4,1% korijenasti i gomoljasti usjevi, samo 1,2% povrće, jagode, cvijeće, ukrasno bilje i presadnice. Najmanju površinu pod oranicama i vrtovima imaju ugari (0,7%) i mahunarke za suho zrno (0,3%).

3.1.Proizvodnja povrća u Republici Hrvatskoj

Tablica 2. Ukupna proizvodnja povrća (t) u Hrvatskoj 2011. – 2014. godine
(izvor: Statistički ljetopis Hrvatske 2015.)

	2011.	2012.	2013.	2014.
Cvjetača i brokula	2 760	2 556	2 354	2 360
Kupus, bijeli	38 871	23 093	34 542	23 399
Salata	9 115	5 217	5 974	3 300
Rajčica	35 798	25 418	33 787	22 818
Krastavac	11 067	6 714	12 076	8 291
Dinja i lubenica	21 081	20 752	30 955	27 933
Paprika	20 022	14 553	17 377	13 203
Mrkva	10 767	15 294	5 885	8 277
Luk, crveni, češnjak	29 631	27 501	28 276	32 323
Grašak	6 060	3 528	3 595	4 265
Grah	4 769	2 851	3 416	2 668

U tablici su prikazani podaci o ukupnoj proizvodnji najzastupljenijeg povrća u Hrvatskoj u tonama. Prema tome, Hrvatska proizvodi najviše luka i češnjaka u količini iznad 30 000 tona. U usporedbi sa 2011. godinom bilježimo porast samo u proizvodnji luka i češnjaka (oko 2 500 tona) te dinja i lubenica (oko 7 000 tona). Ostale povrtno kulture ostvarile su smanjenu proizvodnju. Najveći pad imamo u proizvodnji bijelog kupusa i rajčice. Razlozi su u činjenici da su ove kulture dosta osjetljive prema nepovoljnim klimatskim uvjetima pa je i njihova količina znatno smanjenja u tim godinama.

Tablica 3. Proizvodnja povrća za tržište (t) u Hrvatskoj 2011. – 2014. godine
(izvor: Statistički ljetopis Hrvatske 2015.)

	2011.	2012.	2013.	2014.
Cvjetača i brokula	1 914	1908	1741	2 037
Kupus, bijeli	32 777	19 261	30 286	20 998
Salata	4 882	3 200	3 973	1 773
Rajčica	23 585	18 438	26 026	19 373
Krastavac	6 414	4 028	8 959	6 572
Dinja i lubenica	19 902	20 226	30 327	27 710
Paprika	14 760	11 621	13 783	10 894
Mrkva	7 496	13 534	4 624	7 200
Luk, crveni, češnjak	22 297	22 933	24 099	28 432
Grašak	3 709	2 358	2 432	3 462
Grah	1 160	1 236	1 386	1 082

Najzastupljenije povrtno kulture na tržištu su: luk i češnjak (28 432 tone), dinja i lubenica (27 710 tona) te bijeli kupus (20 998 tona). Nažalost, povrće je dosta pogođeno uvozom, što zbog niže cijene takvog povrća, što zbog slabe ponude na domaćem tržištu. Primjerice, 2014. godine Hrvatska je na tržištu imala graha u količini od 1 082 tone, salate od 1 773 tone te krastavaca 6 572 tone što nije dostatno ni za domaće tržište.

4. ODRŽIVI RAZVOJ POLJOPRIVREDE

Danas je poljoprivreda jedan od najvećih zagađivača okoliša. Njezin negativni utjecaj odražava se na onečišćenje tla, vode te doprinosi povećanju globalnog zagrijavanja zbog emisije stakleničkih plinova. Kako bi se zadovoljile potrebe ljudi za hranom šire se poljoprivredne površine, proizvodnja se intenzivira, povećavaju se količine mineralnih gnojiva i zaštitnih sredstava kako bi se povećali prinosi.

Takav način gospodarenja naziva se konvencionalna poljoprivreda („zelena“ revolucija“) koja je svoj zamah doživjela nakon 2.svjetskog rata. Povod „zelene“ revolucije bilo je smanjenje gladi u svijetu. S vremenom se počeo uočavati njezin loš utjecaj, osobito na tlo, a indirektno na zdravlje ljudi. Posljedica je mnogo: od erozije tla, zagađenja tla i podzemnih voda, gubitka humusa, smanjene biološke raznolikosti. Pored toga, veliki je izvor stakleničkih plinova (14% ukupnih godišnjih emisija) te je ovisna o fosilnim gorivima.

Posljedice koje uzrokuje konvencionalni način proizvodnje treba da ukloni koncept održive poljoprivrede.

Koncept održive poljoprivrede ne predstavlja povratak niskim prinosima i siromašnim proizvođačima. Održivost predstavlja proizvodnju koja će ostvariti visoke prinose i profite bez uništenja prirodnih resursa.

Održiva poljoprivreda označava sustav biljnih i stočarskih proizvodnih praksi koji će dugoročno zadovoljiti potrebe ljudi za hranom, poboljšati kvalitetu prirodnih resursa o čemu ovisi poljoprivredna proizvodnja, omogućiti pravilnu upotrebu obnovljivih i neobnovljivih resursa, omogućiti odvijanje prirodnih bioloških ciklusa, održati ekonomsku vrijednost proizvodnje i unaprijediti kvalitetu života poljoprivrednih proizvođača i društva.

Održiva poljoprivreda podrazumijeva postizanje ekonomske održivosti, socijalne održivosti i održivosti životne sredine. Proizvodnja treba biti profitabilna. Ukoliko nije, ona nije i ne može biti održiva. Treba omogućiti visoku kvalitetu života poljoprivrednih proizvođača i lokalne zajednice. Održiva poljoprivredna proizvodnja se može promatrati kao upravljanje ekosustavom, odnosima između zemljišta, vode, biljaka, životinja, klime i ljudi. Svi ovi faktori treba da se povežu u sustav koji je koristan za sredinu u kojoj se odvija poljoprivredna proizvodnja.

4.1. Ekološka poljoprivreda

Ekološka poljoprivreda je poseban sustav održivoga gospodarenja u poljoprivredi i šumarstvu koji obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana te preradu primarnih proizvoda, a uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode, zahvate i sustave. Poznata je i pod nazivom organska poljoprivreda te predstavlja proizvodnju hrane bez upotrebe mineralnih gnojiva, genetski modificiranih organizama, pesticida te drugih kemijskih preparata. Na taj način dugoročno se poboljšava kvaliteta tla i doprinosi povećanju biološke raznolikosti.

Hrana proizvedena po principima ekološke poljoprivrede je čista od prisustva bilo kakvih kemijskih tvari. Osim toga omogućava i ishranu i prehranu proizvodima više nutritivne vrijednosti od onih iz konvencionalne proizvodnje.

Ekološka poljoprivreda je u potpunosti kontrolirana proizvodnja. Proizvodnja se mora prilagoditi uvjetima zemlje u kojoj se odvija i zakonski regulirati. Da bi se osnovala ekološka proizvodnja potrebno je ispunjavati određene preduvjete. To su izoliranost zemljišnih parcela, stočarskih farmi i prerađivačkih kapaciteta od potencijalnih izvora onečišćenja, zatim kvalitetna voda za navodnjavanje te osposobljenost proizvođača uz obavezu stalnog educiranja.

U razvijenim zemljama gdje je konvencionalna poljoprivreda zbog pretjerane upotrebe agrokemikalija dovela do nakupljanja štetnih tvari (pretežito ostataka pesticida) u tlu preduvjeti za ekološku poljoprivredu gotovo ne postoje. Posljedica toga je smanjena količina ekoloških proizvoda na tržištu tih zemalja. Zbog toga slabije razvijene zemlje u kojima je još uvijek očuvan agroekosustav imaju priliku da preko ekoloških proizvoda povećaju svoj izvoz u razvijene zemlje.

Danas je jasno kako konvencionalna poljoprivreda ima velike posljedice na ekosustav, na zdravlje ljudi te takav sustav agrarne proizvodnje nije održiv. Počinje se svjesno razmišljati o održivom načinu gospodarenja, a ekološka poljoprivreda je njezin glavni predstavnik. Istovremeno se površine pod ekološkom poljoprivredom svake godine povećavaju te bi u budućnosti njezin utjecaj mogao biti i veći.

4.2.Prednosti i nedostaci ekološke poljoprivrede

Prednosti ekološke poljoprivrede možemo podijeliti u 3 glavne skupine: ekološke, ekonomske i sociokulturne.

Ekološka prednost se očituje u nezagađivanju zraka, tla, vode i hrane. Vrijedi istaknuti kako ekološka poljoprivreda potiče lokalnu proizvodnju hrane čime se sprječavaju daleke transportne lokacije te se štedi gorivo potrebno za transport i smanjuju se emisije stakleničkih plinova.

S ekonomske strane, ekološka poljoprivreda je radno – intenzivna i zahtijeva veći broj radne snage nego konvencionalna poljoprivreda te omogućuje smanjenje stope nezaposlenosti stanovništva. Ruralni prostori su zahvaćeni deruralizaciji i deagrarizaciji te radno sposobno stanovništvo odlazi u urbane sredine. Stoga bi ekološka poljoprivreda mogla biti važan čimbenik ostanka mladog stanovništva u ruralnim sredinama. Također, ekološka poljoprivreda omogućuje veću diversifikaciju nego konvencionalna (agroturizam, smanjenje troškova proizvodnje, proizvodnju visoko kvalitetnih i autohtonih proizvoda, direktan marketing) čime se ostvaruju veći prihodi.

Sa socioekonomskog aspekta, ekološka poljoprivreda bi omogućila jačanje poljoprivrede i dostupnosti hrane u ruralnim sredinama. Koristi tradicionalna znanja i promovira veću razmjenu između proizvođača. Korisna je za mala poljoprivredna gospodarstva koja bi se mogla zaštititi, ojačati i povećati.

No, ekološka poljoprivreda ima i nedostataka. Glavni nedostatak ekološke proizvodnje je da gospodarstva imaju nižu produktivnost od standardnih gospodarstava. Razlog tome je što se ekološki proizvođači moraju držati plodoreda i drugih smjernica u proizvodnji. Konvencionalni proizvođači mogu koristiti pesticide koje mogu biti jeftiniji i učinkovitiji od onih koji koriste ekološki proizvođači. Također, cijena ekoloških proizvoda viša je u odnosu na konvencionalne, najčešće zbog većeg angažiranja radne snage i zbog deficita takvih proizvoda na tržištu što sigurno utječe na visinu cijena.

4.3. Integrirana poljoprivreda

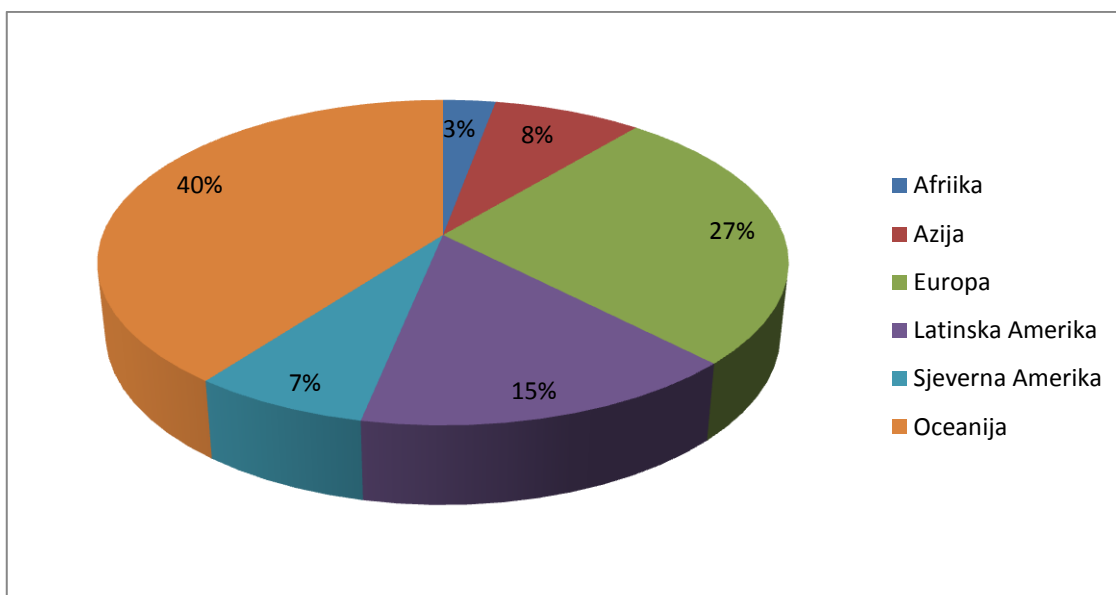
Integrirana poljoprivreda ili ekološki prihvatljiva poljoprivredna proizvodnja se odnosi na poljoprivrednu proizvodnju koja racionalnije i stručnije upotrebljava pesticide, mineralna gnojiva i ostala kemijska sredstva. Ne može se nazvati ekološkom proizvodnjom, no može biti prvi korak ka njezinom prelasku. Svrha integrirane poljoprivrede je proizvodnja ekonomski isplativih i ekološki prihvatljivih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, u cilju zaštite zdravlja ljudi, životinja, prirode i okoliša te zaštite interesa potrošača.

Glavna razlika između ekološke i integrirane proizvodnje je u tome što ekološka poljoprivreda nastoji potpuno spriječiti unos agrokemikalija u agroekosustav te ih ne rabi, a integrirana poljoprivreda želi samo minimalizirati i racionalizirati unos.

Hrvatski poljoprivrednici će da bi povećali konkurentnost svoje proizvodnje sve više s konvencionalne poljoprivrede prelaziti na integriranu, koja je sve popularnija u zemljama Europske unije. Najbolji primjeri te tvrdnje su Austrija i Danska. Austrija ima 17,8% površina pod integriranom proizvodnjom, dok pod ekološkom neznatno više - 19,4%. Danska ima najveći postotak površina pod integriranom proizvodnjom (23%), dok pod ekološkom samo 6,3% (http://ec.europa.eu/environment/agriculture/pdf/icm_finalreport.pdf). Navedeni postotci dovoljno govore da razvijene zemlje postepeno prelaze s konvencionalne na integriranu proizvodnju. No, postavlja se pitanje hoću li proizvođači ostati u integriranoj proizvodnji ili postepeno prelaziti prema ekološkoj.

Mnogo je tvrdnji da će integrirana poljoprivreda potisnuti ekološku jer je jednostavnija i jeftinija, a time i konkurentnija. Moguće je da će u budućnosti poljoprivredni proizvođači prelaziti iz integrirane poljoprivredne proizvodnje u viši stupanj poljoprivredne proizvodnje - ekološku. Treba težiti da konvencionalna poljoprivredna proizvodnja preraste u integriranu i ekološku poljoprivrednu proizvodnju koje su ključne u zaštiti agroekosustava.

5. POVRŠINE POD EKOLOŠKOM POLJOPRIVREDOM U SVIJETU

Grafikon 1. Zastupljenost ekološke poljoprivrede po kontinentima 2014. godine
(izvor: FiBL & IFOAM, 2016., *The World of Organic Agriculture*)

Površina pod ekološkom poljoprivredom prema podacima iz 2014.godine je iznosila 43,7 milijuna ha i bila je prisutna na svim nastanjenim kontinentima. Najveću površinu pod ekološkom poljoprivredom imala je Oceanija sa 17,3 milijuna hektara. Slijedi ju Europa sa 11,6 milijuna hektara, Latinska Amerika (6,8 milijuna hektara), Azija (3,6 milijuna hektara), Sjeverna Amerika (3,1 milijun hektara) te Afrika (1,3 milijuna hektara).

Što se tiče udjela svjetskih poljoprivrednih površina, ekološke površine u prosjeku zauzimaju samo 0,99%. I u ovoj kategoriji Oceanija je na vrhu sa 4,1%. Slijede Europa (2,4%) te Latinska Amerika (1,1%). Ostali nastanjeni kontinenti ekološke površine u prosjeku imaju manje od 1 %.

Australija je država sa najvećom površinom pod ekološkom proizvodnjom. Sa čak 37 150 000 hektara uvjerljivo drži 1.mjesto u svijetu. Razlog polazi od činjenice što prevladavaju ekstenzivni načini korištenja zemljišta, pogotovo u stočarskoj proizvodnji. Argentina je sljedeća na listi zemalja s najvećom površinom ekološke proizvodnje sa više od 3 milijuna hektara, dok je SAD na 3.mjestu (2,1 milijun hektara). Na 4.mjestu je Kina te sa površinom od 1 925 000 hektara čini više od 40% ukupne ekološke površine u Aziji. (FiBL & IFOAM, 2016., *The World of Organic Agriculture*)

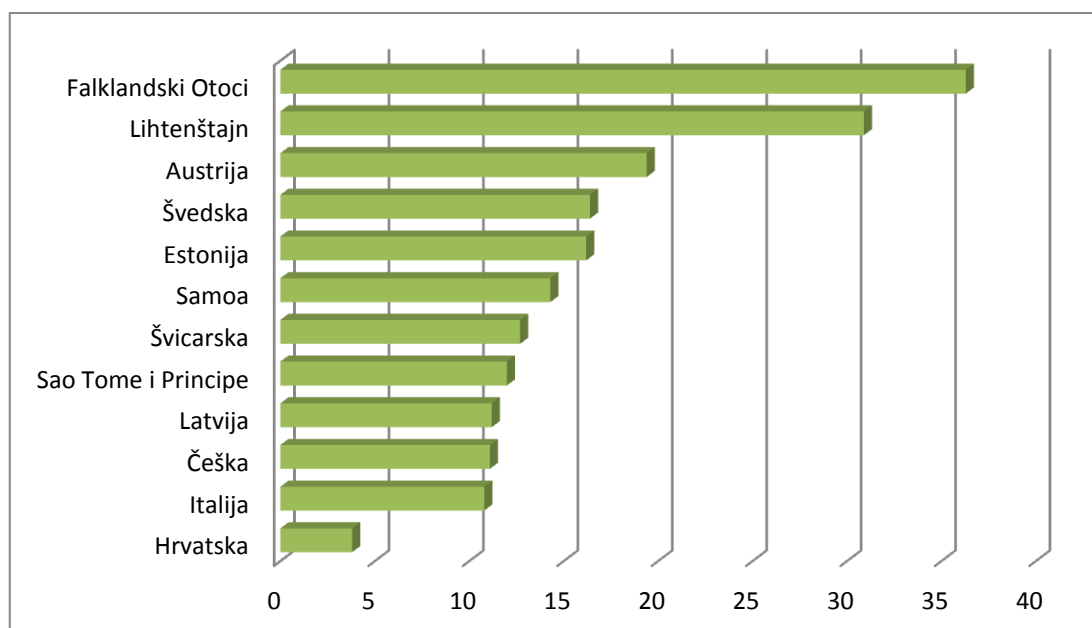
Tablica 4. Površine (ha) pod ekološkom poljoprivredom 2014.godine u svijetu
(izvor: FiBL & IFOAM, 2016., *The World of Organic Agriculture*)

MJESTO	DRŽAVA	POVRŠINA (ha)
1.	Australija	37 150 000
2.	Argentina	3 061 965
3.	SAD	2 178 471
4.	Kina	1 925 000
5.	Španjolska	1 710 475
6.	Italija	1 387 913
7.	Urugvaj	1 307 421
8.	Francuska	1 111 845
9.	Njemačka	1 047 633
10.	Kanada	903 948
53.	Hrvatska	50 054

Zanimljivo je istaknuti da prvih 10 zemalja sa najvećom površinom pod ekološkom poljoprivredom sa 31,8 milijuna hektara čine čak 73% ukupne svjetske površine ekološke proizvodnje.

Od europskih zemalja najveću površinu pod ekološkom proizvodnjom imaju Španjolska (1,7 milijuna hektara), Italija, Francuska i Njemačka, države koje jedine prelaze milijun hektara ekoloških poljoprivrednih površina u Europi.

Hrvatska se prema popisu iz 2014.godine svrstala na solidno 53.mjesto sa 50 054 hektara. Od zemalja u okruženju samo Mađarska ima više površina pod ekološkom proizvodnjom (124 841 ha), dok je Slovenija na površini od 41 237 ha. Srbija (9 548 ha), Crna Gora (3 289 ha) te Bosna i Hercegovina (353 ha) se nalaze na začelju europskih zemalja s površinom pod ekološkom poljoprivrednom proizvodnjom (*FiBL & IFOAM, 2016., The World of Organic Agriculture*).

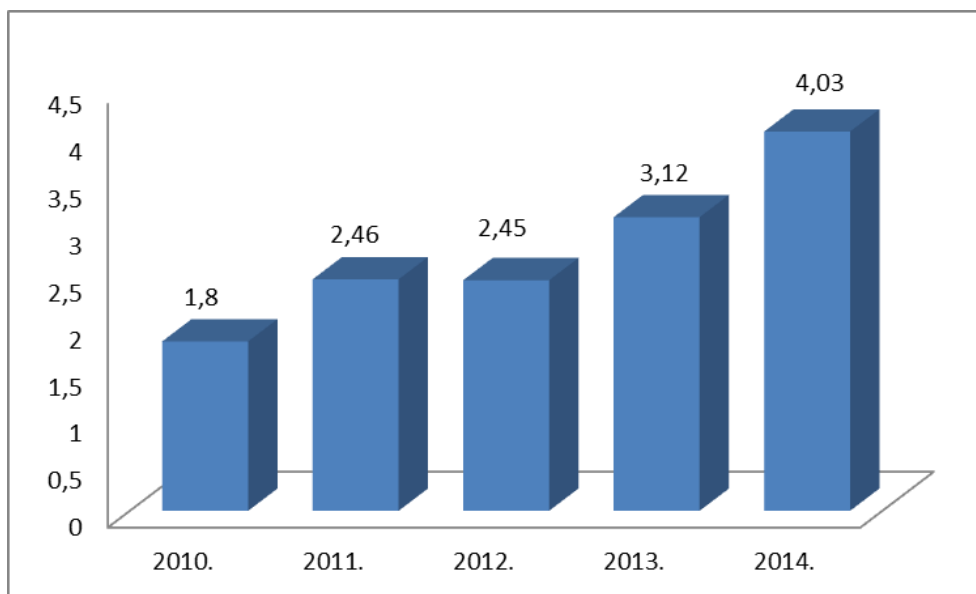
Grafikon 2. Udio ekološke poljoprivrede (%) u ukupnoj poljoprivredi država 2014.godine
(izvor: FiBL & IFOAM, 2016., *The World of Organic Agriculture*)

Najveći udio površina pod ekološkom poljoprivredom prevladava u europskim zemljama (8 zemalja među prvih 10). Najveći udio ekoloških površina imaju Falklandski Otoci čija površina pod ekološkom proizvodnjom iznosi 403 212 hektra, odnosno 36,3%. Potom slijedi Lihtenštajn sa 30,9% površine te Austrija (19,4%) koja predvodi zemlje koje imaju između 10-20% ekoloških površina u ukupnoj poljoprivredi.

Hrvatska zauzima visoko 33. mjesto u kategoriji površina pod ekološkom poljoprivredom sa 3,8%. Prema tome, Hrvatska se, primjerice, nalazi ispred Velike Britanije (3%), Argentine (2,2%), Irske (1,3%), SAD-a (0,6%).

6. RAZVOJ EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE U REPUBLICI HRVATSKOJ

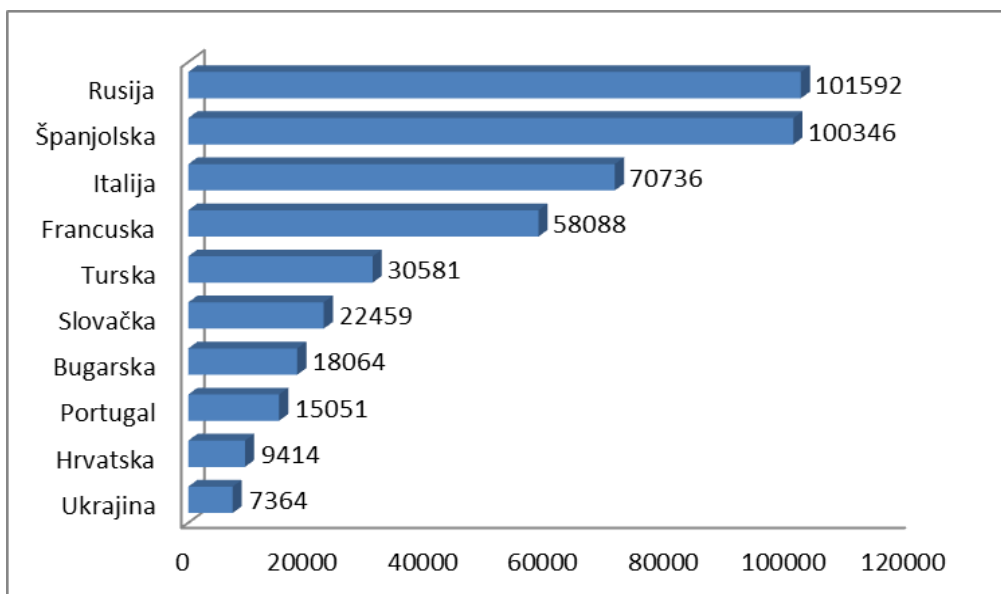
Veliki broj država, posebno država Europske unije, a među njima i Hrvatske karakterizira ubrzani razvoj ekološke poljoprivrede. Zbog sve nepovoljnijih posljedica koje izaziva konvencionalna poljoprivreda (iscrpljivanje prirodnih resursa, smanjenje biološke raznolikosti) postupno se prelazi na održivi način gospodarenja, a ekološka poljoprivreda se javlja kao glavna alternativa.

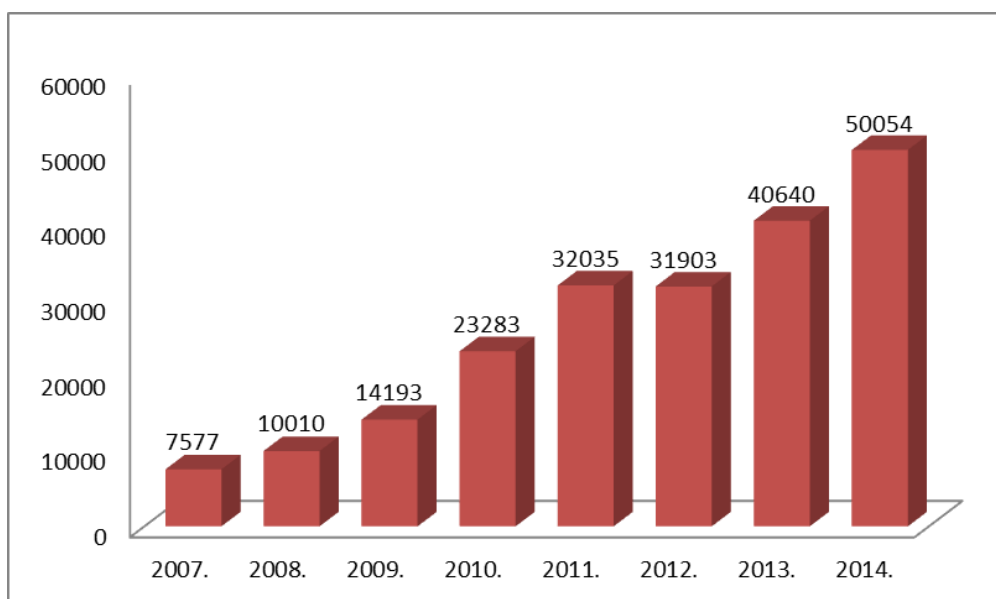
Grafikon 3. Projekcija udjela ekološke poljoprivrede u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji u Hrvatskoj (%) 2010. – 2014.godine (izvor: *Ministarstvo poljoprivrede*)

I Hrvatska prati trend porasta ekološke poljoprivrede u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji. 2010. godine udjel je bio ispod 1,8%, dok je 2014. godine udjel narastao na 4,03%. Premda je primjetan porast ekološke proizvodnje ipak zaostajemo za ostalim zemljama Europske Unije. Na primjer, udio ekološke proizvodnje u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji od 8% Češka je imala 2008.godine, a iste te godine Austrija je imala čak 16% udjela ekološke proizvodnje.

Pozitivan je podatak rasta ekoloških površina od 2013. do 2014.godine za 9 414 hektara u Hrvatskoj (Grafikon 4). Prema tome Hrvatska ima 9. najbrži rast ekoloških površina u 2014.godini u Europi.

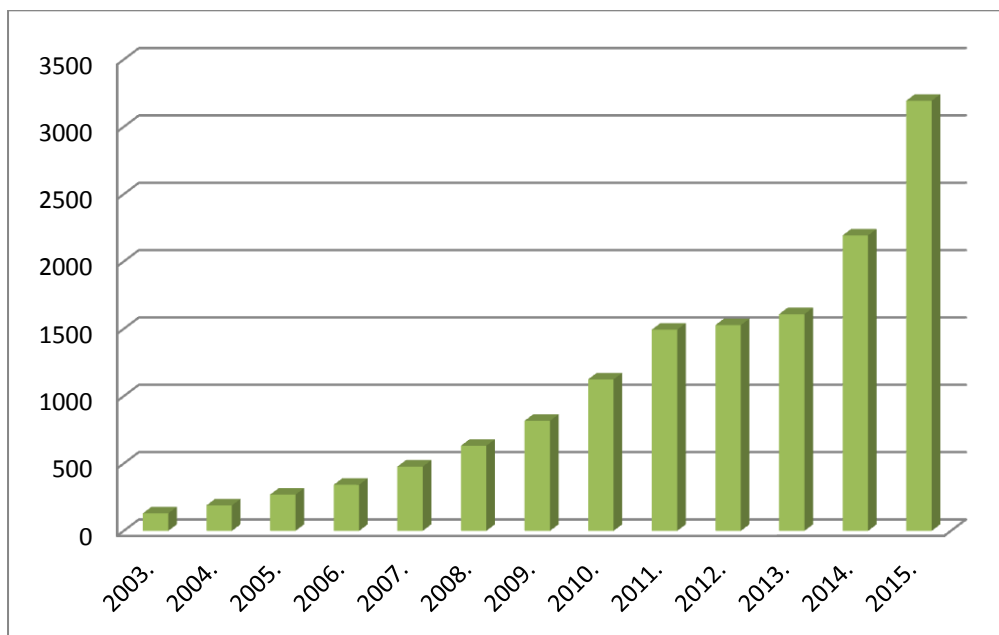
Grafikon 4. Europske zemlje s najvećem povećanju površina (ha) pod ekološkom poljoprivredom u 2014. godini, u odnosu na stanje u 2013. godini (izvor: FiBL & IFOAM, 2016., *The World of Organic Agriculture*)

Grafikon 5. Površine pod ekološkom poljoprivredom u Hrvatskoj (ha) 2007. – 2014. (izvor: Ministarstvo poljoprivrede)

Zabilježen je trend porasta površina pod ekološkom poljoprivredom. Projekcija razvoja ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj predviđa prosječni godišnji porast ekoloških proizvođača i površina od 30% (www.mps.hr).

U 2014. godini u Hrvatskoj je bilo oko 2100 ekoloških proizvođača koji su proizvodili na površini od 50 054 hektra. Prema zadnjim podacima Ministarstva poljoprivrede iz 2015. godine broj ekoloških proizvođača je narastao iznad 3000.

Grafikon 6. Broj ekoloških proizvođača u Hrvatskoj 2003. – 2015. godine
(izvor: Ministarstvo poljoprivrede)

Kako bi se potaknulo daljnje širenje ekološke proizvodnje u Hrvatskoj potrebno je ostvariti suradnju između državnih institucija, trgovačkih lanaca i proizvođača.

Više je razloga zaostatka koju Hrvatska ima prema tranzicijskim zemljama Srednje Europe, a jedan od glavnih je kašnjenje zakonske regulative koja bi omogućila razvoj ekološke poljoprivrede.

Tablica 5. Biljna proizvodnja po županijama u ekološkoj poljoprivredi, (izvor: *Ministarstvo poljoprivrede*)

STANJE PO ŽUPANIJAMA	POVRŠINA (ha) 2010.	POVRŠINA (ha) 2012.	POVRŠINA(ha) 2014.
GRAD ZAGREB	967	1272	1022
ZAGREBAČKA	561	814	1113
SPLITSKO-DALMATINSKA	174	387	6407
OSJEČKO-BARANJSKA	7911	7608	10981
ISTARSKA	173	516	737
POŽEŠKO-SLAVONSKA	1324	1826	1871
ŠIBENSKO-KNINSKA	304	425	540
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	144	170	276
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	812	1362	1648
MEĐIMURSKA	358	698	1004
KARLOVAČKA	887	1089	2272
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	867	1007	1944
VARAŽDINSKA	57	90	189
LIČKO-SENJSKA	325	1250	2823
BRODSKO-POSAVSKA	2364	2636	3110
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	2490	3975	5548
SISAČKO-MOSLAVAČKA	1995	3324	4092
ZADARSKA	1003	1085	1602
KRAPINSKO-ZAGORSKA	53	87	93
DUBROVAČKA	69	154	214
PRIMORSKO-GORANSKA	435	2119	2568
UKUPNO	23 283	31 903	50 054

Osječko-baranjska županija se ističe po najvećem broju površina u sve tri navedene godine (2010., 2012., 2014. godine). Prema popisu iz 2014. godine postala je županija koja je prva prešla prag od 10 000 hektara biljne proizvodnje u ekološkoj poljoprivredi. Valja istaknuti i porast ekoloških površina biljne proizvodnje u Splitsko-dalmatinskoj županiji koja je 2012. godine imala samo 387 hektara, a 2014. godine 6407 hektara. Najmanja je zastupljenost takvih površina u sjeverozapadnim županijama. Tako prema popisu iz 2014. godine Koprivničko-križevačka županija je imala 276 hektara, Varaždinska županija 189 hektara, a Krapinsko-zagorska županija samo 93 hektara biljne proizvodnje u ekološkoj poljoprivredi.

7. EKOLOŠKA PROIZVODNJA POVRĆA U EUROPI I U REPUBLICI HRVATSKOJ

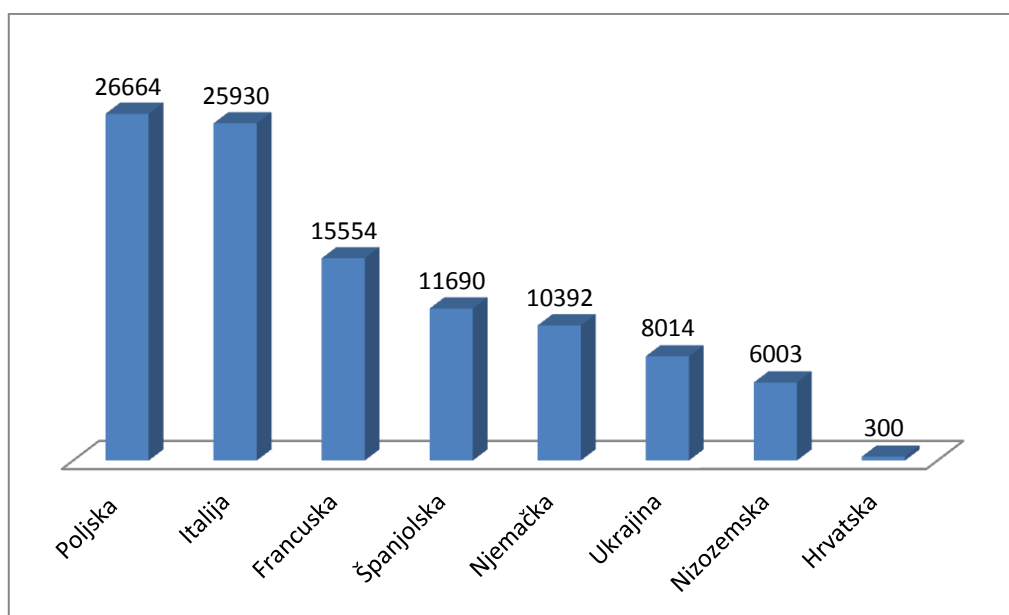
Prema podacima Instituta za organsku poljoprivredu FIBL & IFOAM iz 2014. godine ukupna površina povrća pod ekološkom proizvodnjom iznosila je 290 137 ha što čini samo 0,5% ukupne svjetske površine povrća (57 milijuna ha).

Od zemalja koje najviše uzgajaju povrće u svijetu (Kina, Indija, Nigerija i Turska) ekološka proizvodnja prisutna je tek u Kini i Turskoj.

Tablica 6. Površina različitih usjeva (ha) pod ekološkom poljoprivredom 2013. i 2014.godine
(izvor: FiBL & IFOAM, 2016., *The World of Organic Agriculture*)

SKUPINA USJEVA	POVRŠINA 2013. (ha)	POVRŠINA 2014. (ha)
Žitarice	1 854 727	1 911 845
Osušene mahunarke	239 406	299 229
Cvijeće	622	222
Hmelj	220	226
Industrijsko bilje	12 378	13 373
Aromatično bilje	41 684	48 398
Gljive	181	586
Uljarice	196 336	245 700
Korijenasto bilje	40 830	41 676
Sjeme i sadnice	3 918	15
Jagode	3 696	3 639
Tekstilne biljke	9 223	10 711
Duhan	1 150	1 867
Povrće	120 596	131 882

Svake godine povećavaju se površine povrća pod ekološkom proizvodnjom u Europi. Na tablici je prikazano da se ekološko povrće 2013.godine uzgajalo na površini od 120 596 hektara, dok se 2014.godine površina povećala na ukupnih 131 882 hektara, što izraženo u postotcima donosi povećanje od 9,4%.

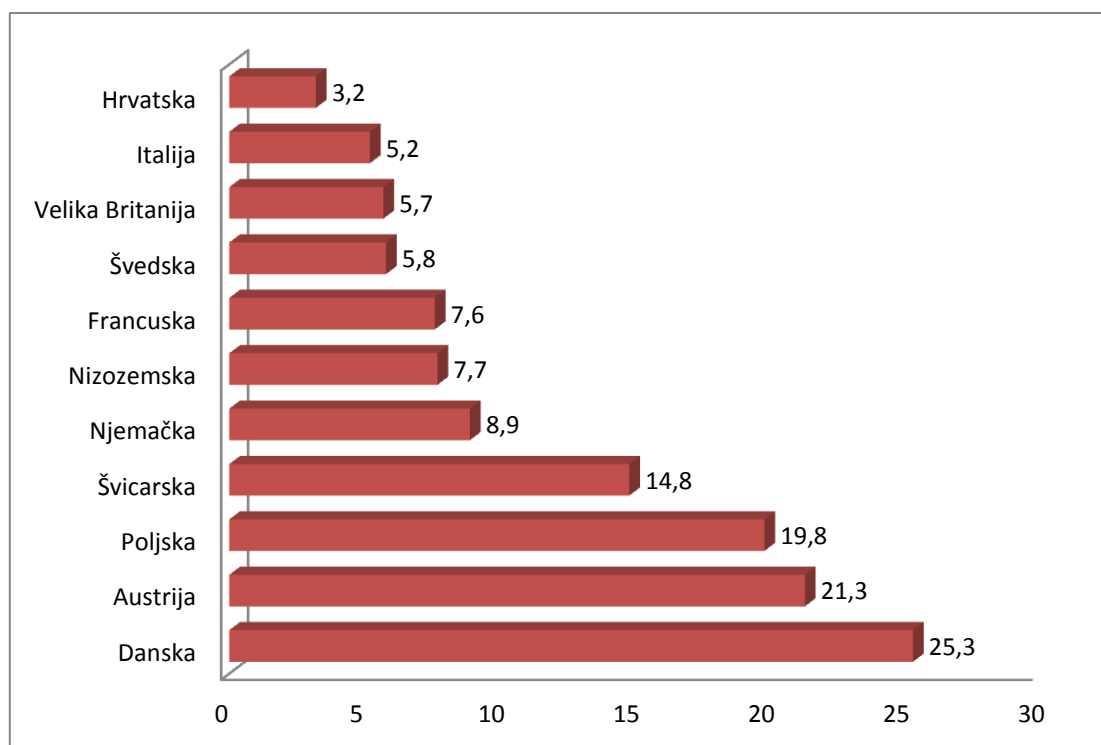

Grafikon 7. Površine povrća (ha) pod ekološkom proizvodnjom u Europi 2014.godine
(izvor: FiBL & IFOAM, 2016., *The World of Organic Agriculture*)

Ovaj grafikon pokazuje da su najveće površine pod ekološkom proizvodnjom povrća u Europi prisutne u Poljskoj koja prema podacima iz 2014.godine ekološko povrće uzgaja na 26 664 hektra te ujedno zauzima 3.mjesto u svijetu iza SAD-a (59 669 hektra) i Meksika (46 573 hektra).

Odmah iza Poljske nalazi se Italija koja ekološko povrće uzgaja na 25 930 hektra, no Poljska ima čak 19,8% površina (Grafikon 8) pod ekološkim povrćem u odnosu na ukupnu površinu povrća u zemlji, dok je Italija na samo 5,2% proizvedenog ekološkog povrća.

Ekološka proizvodnja povrća u Hrvatskoj je tek u začetima te sa površinom od 300 hektra pod tom proizvodnjom zauzima 18.mjesto u Europi. No, što se tiče komparacije sa susjednim zemljama zaostajemo samo za Mađarskom (1 854 ha), dok smo u nešto boljem položaju u odnosu na Sloveniju (209 ha), Srbiju (142 ha) i Bosnu i Hercegovinu koja ima samo 15 hektra površine ekološkog povrća.

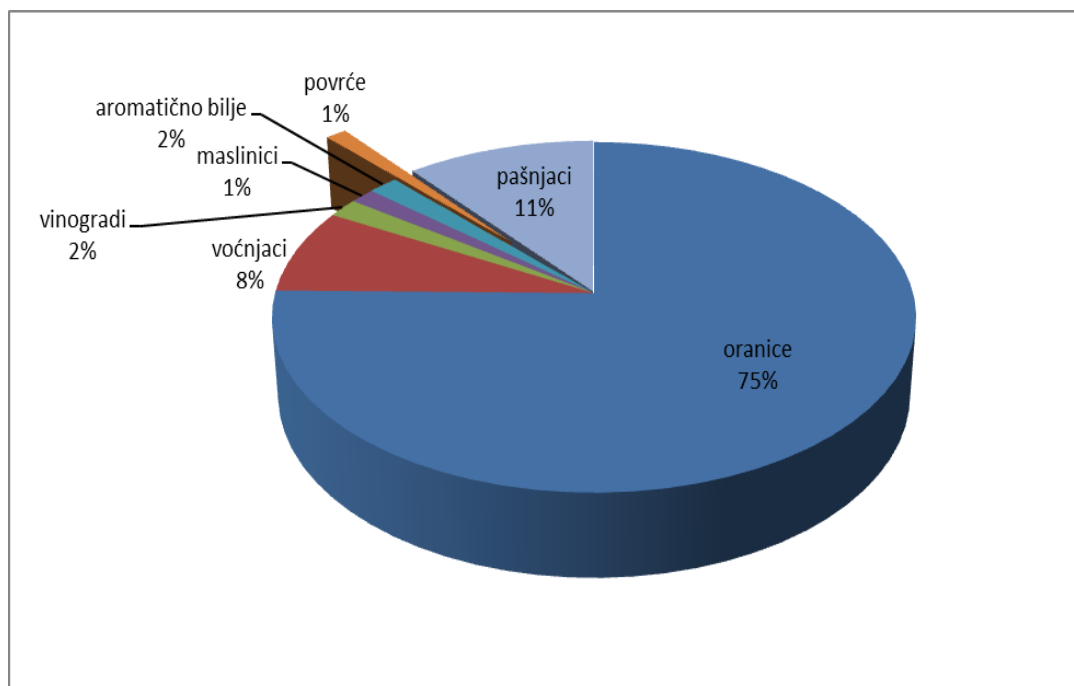

Grafikon 8. Postotak površina pod ekološkom proizvodnjom povrća u europskim zemljama 2014.godine (izvor: FiBL & IFOAM, 2016., *The World of Organic Agriculture*)

Najveći postotak površina pod ekološkom proizvodnjom povrća u odnosu na cjelokupnu površinu povrća u zemlji prisutan je u Danskoj, Austriji, Poljskoj, Švicarskoj i Njemačkoj. Upravo u navedenim zemljama je udio ekoloških prehrambenih proizvoda u ukupnoj potrošnji veći od 4%.

Europske zemlje se ističu prema postotku površine pod ekološkom proizvodnjom povrća pa tako Danska, premda uzgaja ekološko povrće na samo 2 015 hektara, čak 25,3% ukupne površine povrća u toj zemlji je pod ekološkom proizvodnjom te prema tom postotku zauzima 1.mjesto na svijetu. Austrija ima površinu pod ekološkim povrćem od 2 819 hektara što čini 21,3% ukupne površine povrća u zemlji.

Prema navedenim postotcima, Hrvatska ima 3,2% površina pod ekološkom proizvodnjom povrća u odnosu na cjelokupnu površinu povrća te ne zaostaje mnogo u odnosu na pojedine razvijene europske zemlje (Italija – 5,2%, Španjolska – 3,5%).

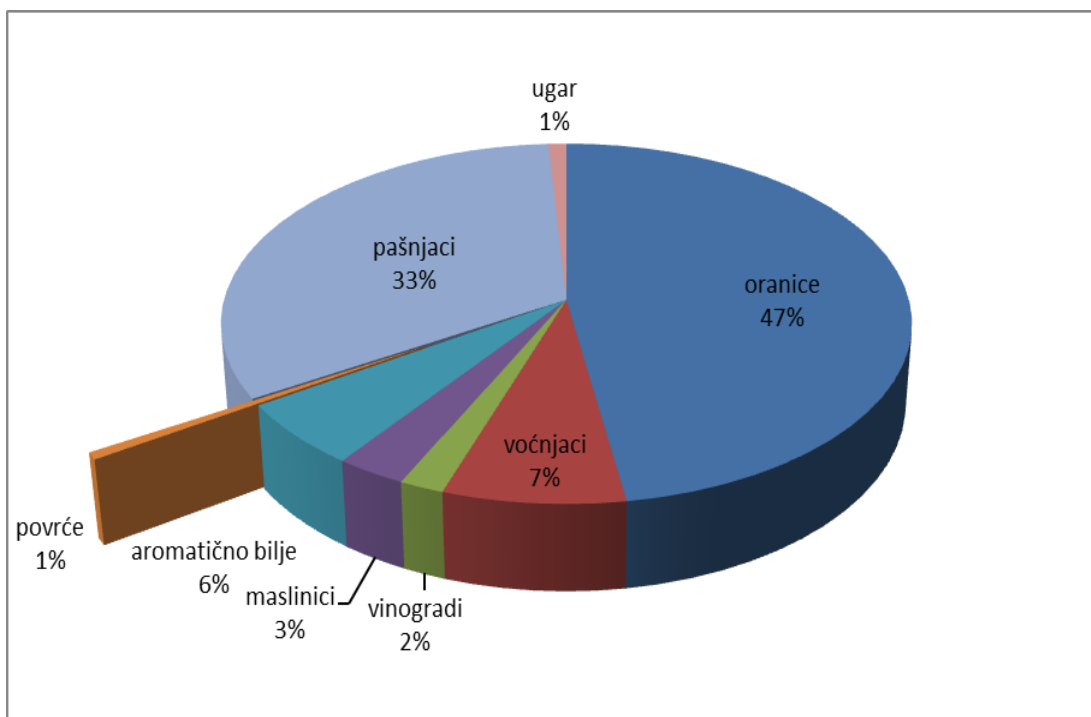

Grafikon 9. Zastupljenost povrća u ukupnoj ekološko-biljnoj proizvodnji u Hrvatskoj 2010.godine, (izvor: *Ministarstvo poljoprivrede*)

Prema popisu iz 2010. godine u ukupnoj ekološko-biljnoj proizvodnji najveću zastupljenost imale su oranice/usjevi sa površinom od 17 066 hektara (75%). Pašnjaci su imali površinu od 2 452 hektara (11%), dok su vinogradi imali 1 770 hektara (8%) pod ekološkom proizvodnjom. Ostale biljne proizvodnje imale su manje od 1 000 hektara.

Na posljednjem mjestu sa samo 284 hektara bila je proizvodnja povrća što je dovoljan pokazatelj kako ekološka proizvodnja nije prepoznata u tom sektoru.

Uzgoj i prerada povrća je najbolji i najatraktivniji kanal za eko uzgoj, ali nije se još dovoljno poljoprivrednika priključilo da bi se zabilježio neki veliki porast proizvodnje. Nisu još uvijek iskorišteni svi potencijali koje nudi ekološko tržište.

Grafikon 10 . Zastupljenost povrća u ukupnoj ekološko-biljnoj proizvodnji u Hrvatskoj 2014.godine (izvor: Ministarstvo poljoprivrede)

2014. godine povećale su se površine oranica/usjeva pod ekološkom poljoprivredom na ukupno 23 801 hektara što je više od 5 000 hektara u odnosu na 2011. godinu. No, zato je udio površina oranica u eko - poljoprivredi pao sa 75% na 47%. Najveći razlog je povećanje površine ekoloških pašnjaka čija je površina 2014. godine iznosila 16 403 hektara, a ujedno se udio takvih površina u ukupnom udjelu povećao na 33%.

Svaka biljna proizvodnja povećala je svoje površine u odnosu na 2010.godinu. Zanimljivo je i povećanje ekoloških površina u proizvodnji aromatičnog i ljekovitog bilja tako da je 2010. godine površina bila 388 hektara, a 2014. godine 2876 hektara.

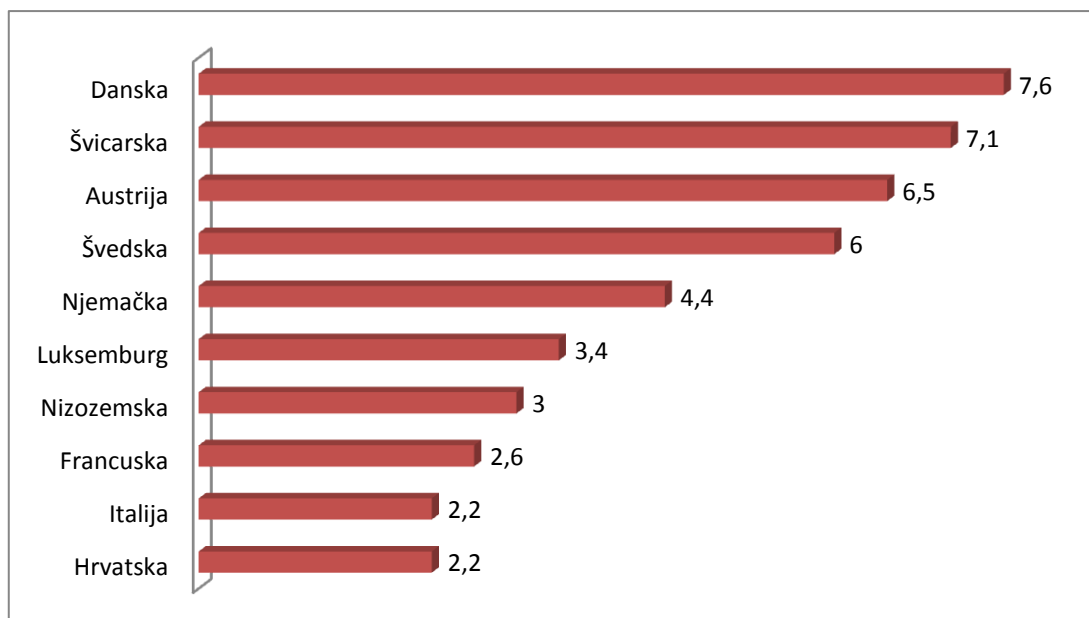
Porast je i u povećanju površina pod ekološkim povrćem, ali najmanji od svih biljnih proizvodnja. Površina se u odnosu na 2010. godinu povećala tek za 20 hektara te su ukupne površine ekološkog povrća samo 303 hektara.

8. TRŽIŠTE EKOLOŠKIH PREHRAMBENIH PROIZVODA U EUROPI

Posljednjih je deset godina povećano zanimanje za ekološku poljoprivredu te samim time i razvoja tržišta ekoloških prehrambenih proizvoda. U Europi ekološki prehrambeni proizvodi su dostupni u lancima supermarketa, specijaliziranim prodavaonicama i ostalim kanalima distribucije. Tržište ekoloških proizvoda nije homogeno i velike su razlike u europskim zemljama. I dalje postoje prepreke koje onemogućavaju razvoj tržišta ekološke hrane kao što su: slaba ponuda, neučinkoviti kanali distribucije te visoke cijene ekoloških prehrambenih proizvoda. Važan čimbenik za rast tržišta ekoloških proizvoda, uz informiranost potrošača, je distribucija ekoloških proizvoda.

8.1. Udio ekološke hrane na tržištu u Europi

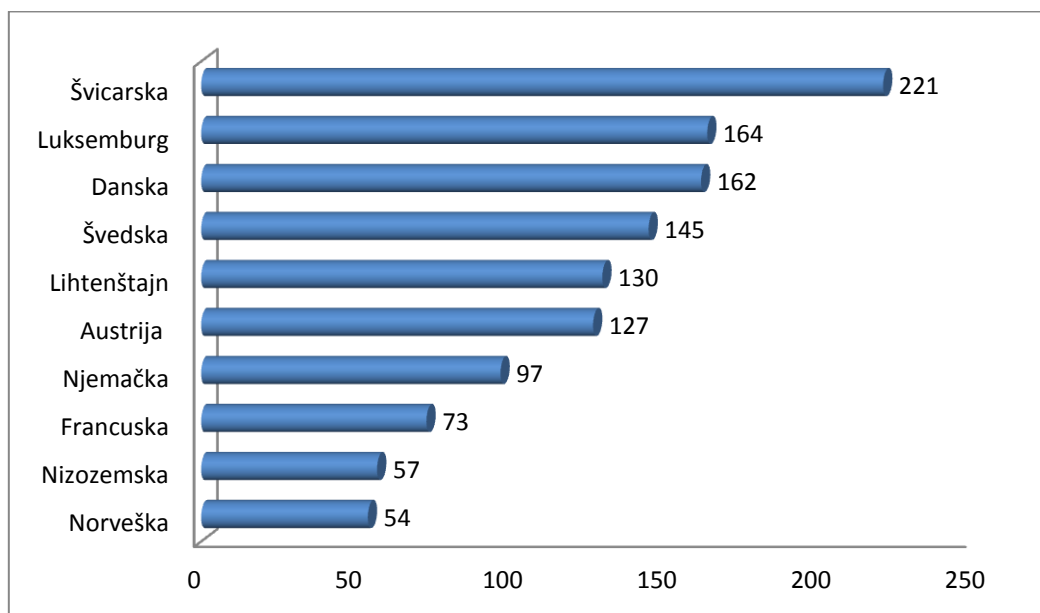
Unutar kanala distribucije, maloprodaja se smatra najvažnijom za daljnji rast tog tržišta. Udio ekološke hrane u maloprodaji u državi jedan je od najvažnijih indikatora razvijenosti tržišta ekoloških proizvoda. Prema podacima iz 2014. godine najveći udio ekoloških proizvoda na tržištu u vlastitoj državi imali su Danska (7,6%), Švicarska (7,1%) i Austrija (6,5%). Premda je ekološka proizvodnja tek u razvoju, Hrvatska je zauzela visoko 10.mjesto u Europi sa udjelom ekoloških proizvoda na tržištu od 2,2%.

Grafikon 11. Europske države s najvećim udjelom ekoloških proizvoda (%) na vlastitom tržištu 2014.godine, (izvor: FiBL & IFOAM, 2016., *The World of Organic Agriculture*)

8.2. Potrošnja ekološke hrane po stanovniku u Europi

Najveća potrošnja ekološke hrane po stanovnika u 2014. godini zabilježena je u Švicarskoj (221 €/stanovniku), Luksemburgu (164 €/stanovniku) te u Danskoj (162 €/stanovniku). Prema podacima iz grafikona mogu zaključiti da zemlje sa većim životnim standardima imaju veću potrošnju ekološke hrane.

Grafikon 12 . Europske zemlje prema potrošnji ekološke hrane po stanovniku 2014.godine
(izvor: FiBL & IFOAM, 2016., *The World of Organic Agriculture*)

8.3. Tržište ekološkog povrća u Republici Hrvatskoj

Hrvatsko je tržište ekološke hrane u ovome trenutku slabo razvijeno i značajno zaostaje za razvijenim zapadnoeuropskim tržištima. Distribucijski kanali ekološke hrane, a tako i povrća, u Hrvatskoj suženi su ekološkim proizvođačima jer je ekološka hrana vrlo slabo zastupljena u lancima supermarketa koji predstavljaju osnovni oblik prodaje proizvoda. Naime, zbog velike promjene u prinosima između godina te malih proizvodnih kapaciteta (potražnja veća od ponude) ekološki proizvođači su prisiljeni na prodaju svojih proizvoda na tržište izravnom prodajom ili preko prodavaonica zdrave hrane.

Kao primjer dobre prakse kako ekološki proizvodi mogu pronaći put do kupca je internetska tvrtka Finoteka.com nastala suradnjom 3 LAG-a: LAG Mura-Drava, LAG Međimurski doli i bregi te LAG Vallis Colapis. Premda se sjeverozapadne hrvatske županije ne ističu po velikom broju površina u ekološkoj proizvodnji (Tablica 5) suradnjom javne, poslovne i civilne skupine ljudi omogućilo se da se velika količina ekološkog povrća iz obližnjeg kraja uspješno distribuira putem internetske prodaje. A dobrim poslovnim rezultatima tvrtka Finoteka.com proširila je područje djelovanja i na područje cijele Hrvatske. Na taj način omogućuje hrvatskim proizvođačima ekološke hrane da izađu iz anonimnosti te efikasno promovira njihove proizvode. S druge strane omogućuje kupcima hrane da u trenu pronađu proizvođača određenog prehrambenog proizvoda u svom okruženju.

Pozitivan primjer dobrog distribucijskog kanala ekološkog povrća je i tvrtka Biovega d.o.o koja omogućuje prodaju svježeg, sušenog i konzerviranog ekološkog povrća tijekom cijele godine.

Mnogi manji hrvatski proizvođači ekološke hrane te obiteljska poljoprivredna gospodarstva našla su svoje mjesto na policama većih, stranih tvrtki. Jedna od inozemnih tvrtki u Hrvatskoj koja na svojim policama ima ekološke proizvode je dm koji surađuju sa 90 ekoloških proizvođača.

No, da bi se tržište ekoloških prehrambenih proizvoda jače razvilo prioritet hrvatskim proizvođačima ekološke hrane pojavljuje se ulazak u najznačajniji kanal - u lance supermarketa. Ulaskom u lance supermarketa proizvođači bi stekli značajan prodajni kanal, a potrošačima bi ekološka hrana postala dostupnija nego što je trenutno.

Nažalost, mnogi potrošači i dalje ne znaju prepoznati ekološki proizvod. Upravo zbog toga donešena je odluka potrebe znaka hrvatskog ekološkog proizvoda.

Slika 1. Stara oznaka hrvatskog eko proizvoda
(izvor: <https://www.google.hr/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=eko+proizvod>)

Slika 2. Nova oznaka hrvatskog eko proizvoda
(izvor: <https://www.google.hr/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=eko+proizvod>)

Eko proizvod u Hrvatskoj je deklariran posebnom oznakom koja potvrđuje njegov uzgoj iz strogo kontroliranih uvjeta. Postupak za stjecanje znaka “eko proizvod” u Hrvatskoj provodi radno tijelo koje imenuje ministar poljoprivrede i šumarstva.

Znak se dodjeljuje na 12 mjeseci, odnosno samo za jednu godinu proizvodnje. Eko znak se koristi pri označavanju, reklamiranju i prezentiranju proizvoda koji udovoljavaju odredbama Zakona o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda.

9. POTPORE U EKOLOŠKOJ POLJOPRIVREDI

Uvjeti za ostvarivanje potpore za ekološku poljoprivrednu proizvodnju su:

- upis u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji kojeg vodi Ministarstvo poljoprivrede;
- poljoprivredno zemljište na kojem se vrši ekološka proizvodnja mora biti registrirano u ARKOD sustavu i u sustavu kontrole ekološke proizvodnje
- podnošenje Zahtjeva za ulazak u sustav potpore za ekološku proizvodnju
- podnošenje Jedinstvenog zahtjeva za potporu (svake godine u razdoblju)

(<http://www.apprrr.hr/kako-do-potpore-unbsp;ekoloskoj-proizvodnji-562.aspx>)

Poljoprivrednici koji su u sustavu potpore za ekološku poljoprivrednu proizvodnju obvezni su najmanje 2 godine obavljati djelatnost na tom zemljištu te se pridržavati uvjeta višestruke sukladnosti.

Potpore za ekološku proizvodnju se može ostvariti kroz dvije podmjere koje obuhvaćaju plaćanje za prijelaz na prakse i metode ekološkog uzgoja (Podmjera 11.1) te plaćanja za održavanje praksi i metoda ekološkog uzgoja (Podmjera 11.2).

Potpore se može ostvariti za oranice na kojima se uzgajaju ratarske kulture, aromatično i ljekovito bilje, zatim povrće, pa višegodišnji nasadi (vinograd ili voćnjak), te trajni travnjaci (livada, pašnjak ili krški pašnjak).

Visina potpore za prijelaz na ekološki uzgoj iznosi za oranice ukupno 347,78 eura po hektaru, a za povrće 576,94 eura po hektaru te za višegodišnje nasade čak 868,18 eura.

Visina potpore u podmjeri koja se odnosi na plaćanja za održavanje praksi i metoda ekološkog uzgoja za oranice iznosi 289,82, za povrće 480,78, za višegodišnje nasade 723,48 i za trajne travnjake 258,28 eura po hektaru.

Prema navedenom, ekološka poljoprivreda ostvaruje visoke poticaje i nije potrebno imati veliku površinu za ostvarivanje profita te je stoga sigurnija za proizvođače. U konvencionalnoj poljoprivredi potrebne su veće površine i veći prinosi za ostvarivanje profita. Velika je prilika i za proizvođače konvencionalnog povrća da prijeđu na ekološko jer poticaji prelaze 3000 kn po hektaru.

10. PREPREKE ZA RAZVOJ EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE

Hrvatska ima odlične preduvjete za razvoj ekološke poljoprivrede najviše zbog čistog tla i prirodnih pogodnosti, no njezin daljnji razvoj ometaju različite prepreke. Neke od glavnih prepreka su nedovoljna educiranost poljoprivrednih proizvođača, viši troškovi proizvodnje u odnosu na konvencionalnu poljoprivredu te smanjeni kanali prodaje proizvoda. Problem predstavlja to što ekološki proizvodi nisu dovoljno prepoznati ili zbog nezainteresiranosti velikog broja trgovačkih lanaca, premda se i ta statistika polako popravlja u odnosu na prije nekoliko godina. Na taj način jedan od glavnih oblika distribucijskog kanala nije pristupačan za proizvođače ekološke hrane, pa se proizvođači moraju osloniti na direktne kanale prodaje (na OPG-u, sajmovima, tržnicama).

Tržište ekoloških proizvoda u Hrvatskoj nije dovoljno razvijeno kao u ostalim zemljama Europske Unije. Premda smo u regiji bolje pozicionirani, značajno zaostajemo od srednjoeuropskih zemalja - Austrije, Poljske, Švicarske, Češke. Također, kod nas ne postoje dovoljno dobra marketinška znanja u kreiranju brenda ekoloških proizvoda.

No, jednu od glavnih prepreka čini visoka cijena ekoloških proizvoda u odnosu na konvencionalne. Jedan od razloga je slaba kupovna sposobnost velikog broja domaćeg stanovništva koji imaju prosjek plaća ispod prosjeka države pa se često oslanjaju na proizvode lošije kvalitete, ali znatno jeftinijih. Stoga su domaći proizvođači ekoloških proizvoda često prisiljeni svoje proizvode prodavati prema cijenama sličnim konvencionalnim. Ovo su sve čimbenici koji značajno usporavaju razvitak ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj.

11. SWOT ANALIZA

SWOT analiza je instrument pomoću kojeg se sučeljavaju snage (strenghts) i slabosti (weaknesses) poduzeća/gospodarstva s mogućnostima (opportunities) i prijetnjama (threats) radi prepoznavanja šansi i rizika za opstanak poduzeća.

Cilj SWOT analize je da se slabosti minimaliziraju uz povećanje snage gospodarstva te da se na najbolji mogući način iskoriste mogućnosti uz smanjenje prijetnji iz okruženja.

Subjektivna je i uvelike može pomoći prilikom planiranja i ocijene određenog posla.

Tablica 7. SWOT analiza – snage

SNAGE (Strenghts)
<ul style="list-style-type: none">- Postojanje zakonske regulative u ekološkoj poljoprivredi, sustava nadzora i certifikacije ekoloških proizvoda- Aktivnosti Javne poljoprivredne savjetodavne službe te Odjela za ekološku poljoprivredu- Veliki potencijal za razvoj ekološkog poduzetništva te agroturizma- Udruživanje proizvođača u Udruge ekoloških proizvođača- Postojanje smjera ekološke poljoprivrede u visokoškolskim ustanovama- Veliki prirodni potencijal Republike Hrvatske i visoki stupanj očuvanosti okoliša- Povoljan geografski položaj- Vrlo dobar stav građana i medija o ekološkoj poljoprivredi- Bolja kvaliteta ekoloških proizvoda- Poticanje gospodarstava na postepeni prelazak na ekološku poljoprivredu

Tablica 8. SWOT analiza – slabosti

SLABOSTI (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> - Slaba suradnja između državnih i županijskih tijela - Previše administrativnih poslova za ekološke proizvođače te česte izmjene zakona - Mali broj ekoloških zadruga, slaba suradnja između proizvođača - Nedostatak znanja, edukacije i marketinga - Nedostatak mlade radne snage, depopulacija, deagrarizacija - Visoki troškovi proizvodnje - Mali broj repromaterijala u ekološkoj poljoprivredi (sredstava za zaštitu bilja, gnojiva, ekoloških sadnica) - Rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta - Problem plasmana ekoloških proizvoda na tržište

Tablica 9. SWOT analiza - mogućnosti

MOGUĆNOSTI (Opportunities)
<ul style="list-style-type: none"> - Udruživanje ekoloških proizvođača unutar LAG-a u skupu LEADER programa - Mogućnost korištenja europskih fondova - Ekološka poljoprivreda se zasniva na održivom konceptu upravljanja (održivi razvoj poduzetništva, zadrugarstva) - Smanjenje stopa nezaposlenosti - Pokretanje edukacija i istraživanja u ekološkoj poljoprivredi - Prikupljanje ekološkog samoniklog bilja - Aromatično i ljekovito bilje je otporno na bolesti - Veliki potencijal za promociju (web-marketing, angažiranje poznatih osoba, turizam) - Veliko tržište unutar Europske Unije

Tablica 10. SWOT analiza - prijetnje

PRIJETNJE (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> - Neusklađenost ekološke poljoprivrede s ostalim zakonima - Nedovoljna kontrola nadzornih tijela - Odlazak mladog stanovništva iz ruralnih sredina - Snažan utjecaj konvencionalne poljoprivrede - Problemi pitanja vlasništva poljoprivrednog zemljišta - Usitnjenost i rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta - Konkurencija uvezanih ekoloških proizvoda iz Europske Unije (Poljska) - Nedostatak stručne potpore - Prijevare u vezi sa natpisima „eko“ proizvoda

Najveća prednost Hrvatske koja omogućuje povećanje ekološke poljoprivrede je postojanje ekoloških čistih poljoprivrednih površina. Međutim, iako su poljoprivredne površine pretežito čiste, povećava se rizik za njihovu ugroženost zbog sve veće primjene kemijskih sredstava (mineralnih gnojiva, pesticida..) u prevelikim količinama što se odražava na biološku raznolikost. Mladi educirani ljudi su nositelji razvoja ekološke poljoprivrede u Europi, no takav slučaj nije kod nas zbog sve većih odlazaka mladih obrazovanih ljudi u urbane sredine. Dugogodišnji trend depopulacije ruralnog prostora, nedostatak visoko obrazovanih ljudi te nedostatak radne snage su ograničavajući čimbenici koji nepovoljno utječu na ekološku poljoprivredu. Izražena je slabost i u niskoj profitabilnosti ekološke poljoprivrede zbog visokih troškova i neorganiziranosti tržišta.

No, usprkos preprekama postoji preduvjeti za optimizam što sam predstavio u SWOT analizi. Povećanje poticaja te mogućnost korištenja europskih fondova, s financijske strane, trebalo bi omogućiti postepeni prelazak gospodarstva na ekološku poljoprivredu. Poticanje malog i srednjeg poduzetništva u ruralnim sredinama omogućilo bi otvaranje radnih mjesta te ostanak aktivnog stanovništva. Potrebna je suradnja znanstveno-istraživačkih centara, visokoobrazovanih institucija i LAG-ova kako bi se otvorili novi projekti. Uz prednost očuvane i čiste zemlje navedeni razlozi trebalo bi omogućiti da Hrvatska više ne bude neproizvođačka i konvencionalna usmjerena zemlja .

12. ZAKLJUČAK

Razvoj ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj je kasnio u odnosu na tranzicijske zemlje u okruženju. No, posljednjih nekoliko godina primjetan je porast ekoloških proizvođača te samim time i površina pod ekološkom proizvodnjom. Temeljni razlog povećanog interesa za ekološku proizvodnju su financijske potpore koje su veće od one u konvencionalnoj. Premda je ekološka poljoprivreda u porastu i dalje ima marginalnu ulogu u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji. Glavni problem je neorganizirano tržište ekoloških proizvoda u Hrvatskoj. Slabi plasman proizvoda je problem koji sprječava da Hrvatska iskoristi potencijale koje ima za takvu proizvodnju. A očuvane poljoprivredne površine u različitim klimatsko-ekološkim područjima su nešto što većina europskih zemalja nema.

U radu sam istaknuo kako ekološka proizvodnja povrća ima najveće perspektive u odnosu na ostale biljne proizvodnje u ekološkoj poljoprivredi. Pojedine europske zemlje (Danska, Austrija, Poljska) prepoznale su potencijale te se njihove površine ekološkog povrća iz godine u godinu povećavaju. Za razliku od navedenih zemalja, Hrvatska ima minimalan porast površina ekološkog povrća koje u ukupnom udjelu ekološko-biljne proizvodnje zauzima samo 1%. Razlog takvog postotka je u paralelnoj poljoprivrednoj proizvodnji jer gospodarstva uz prijavljenu ekološku proizvodnju imaju i konvencionalnu.

Premda ekološka poljoprivreda dobiva znatne potpore od strane države koje su među najvećima u Europi i dalje neće postati dominantna proizvodnja u Hrvatskoj. Rascjepkanost poljoprivrednih površina, slaba educiranost potrošača, viši troškovi proizvodnje te suženi distribucijski kanali su jedni od glavnih razloga zašto ekološka proizvodnja nije dovoljno razvijena u nas kao u ostalim europskim zemljama. Ako se navedeni problemi riješe, ekološka poljoprivreda bi mogla ostvariti potencijale koje ima i postati konkurentnijom.

13. LITERATURA

1. Znaor Darko, (1996.): Ekološka poljoprivreda, Zagreb
2. Renko Sanda, Bošnjak Krešimir, (2009.): Aktualno stanje i perspektive budućeg razvoja tržišta ekološke hrane u Hrvatskoj, Ekonomski pregled Zagreb 365-395.
3. FiBL & IFOAM, (2016.): The World of Organic Agriculture
4. Petljak Kristina, (2011.): Pregled razvoja i obilježja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj, Ekonomski vjesnik - časopis Ekonomskog fakulteta u Osijeku 382-396.
5. Pejnović Dane, Ciganović Anita, Valjak Valentina, (2012.): Ekološka poljoprivreda Hrvatske: Problemi i mogućnosti razvoja, Hrvatski geografski glasnik 141-159.
6. Puđak Jelena, Bokan Nataša, (2011.): Ekološka poljoprivreda- indikator društvenih vrednota, Sociologija i prostor 137–163.
7. Statistički ljetopis Republike Hrvatske, (2015.)
8. Ministarstvo poljoprivrede – Ekološka poljoprivreda
 - <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184> 28.7.2016.
 - <http://www.mps.hr/default.aspx?id=7884> 1.8.2016.
9. <http://www.mps.hr/UserDocsImages/strategije/AKCIJSKI%20PLAN%20RAZVOJA%20EKOLO%20POLJOPRIVREDE%20ZA%20RAZDOBLJE%202011-2016.pdf> 19.8.2016.
10. <http://www.monitor.hr/clanci/agropedija-wikipedija-hrvatske-poljoprivrede/162722/> 5.8.2016.
11. <http://www.mojsijev.com/razvojni-trendovi/122-odrija-poljoprivredna-proizvodnja> 10.8.2016.
12. http://ec.europa.eu/environment/agriculture/pdf/icm_finalreport.pdf 29.7.2016.
13. <http://www.aprrr.hr/kako-do-potpore-unbsp;ekoloskoj-proizvodnji-562.aspx> 3.8.2016.
14. <http://www.finoteka.com/> 1.8.2016.
15. <https://www.google.hr/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=eko+proizvod> 4.8.2016.

14. SAŽETAK

U radu sam analizirao stanje ekološke poljoprivrede u Europi i u Republici Hrvatskoj, posebno u povrćarskoj proizvodnji. S podacima usmjerenim na europske zemlje prikazana je zastupljenost površina pod ekološkom proizvodnjom te koliki su udjeli ekološke hrane na tržištu kao i njezina potrošnja po stanovniku. Istaknuo sam glavne prednosti i nedostatke ekološke poljoprivrede te može li postati nositelj održivog razvoja u budućnosti. Ekološka proizvodnja povrća nije dovoljno zastupljena ni na površinama, ni u distribucijskim kanalima u Republici Hrvatskoj, iako je u ostalim europskim zemljama ona prilično razvijena. Premda su potpore prilično visoke i dalje postoje mnoge prepreke koje onemogućavaju razvoj ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: poljoprivredna proizvodnja, održivi razvoj, ekološka poljoprivreda, ekološka proizvodnja povrća

15. SUMMARY

In these theses I analyzed the situation of organic farming in Europe and in Croatia , especially in vegetable production. The data focused on European countries shows the representation of the area under organic production , share of organic food market and its consumption per capita. I pointed the main advantages and disadvantages of organic farming and can will become a carrier of sustainable development in the future. Organic production of vegetables is not sufficiently represented on agricultural lands and in distribution channels in Croatia, although it is quite advanced in Europe. Despite the support of quite high, there are still many obstacles that hinder the development of organic farming in the Republic of Croatia.

Keywords : agricultural production , sustainable development , organic farming , organic production of vegetables

16. POPIS TABLICA

Redni broj	Naziv tablica	Stranica
1.	Korištena poljoprivredna površina (ha) po kategorijama u Hrvatskoj 2011.- 2014.	3
2.	Ukupna proizvodnja povrća (t) u Hrvatskoj 2011. – 2014. godine	4
3.	Proizvodnja povrća za tržište (t) u Hrvatskoj 2011. – 2014. godine	5
4.	Površine (ha) pod ekološkom poljoprivredom 2014.godine u svijetu	11
5.	Biljna proizvodnja po županijama u ekološkoj poljoprivredi	16
6.	Površina različitih usjeva (ha) pod ekološkom poljoprivredom 2013. i 2014.godine	17
7.	SWOT analiza - snage	28
8.	SWOT analiza – slabosti	29
9.	SWOT analiza – mogućnosti	29
10.	SWOT analiza - prijetnje	30

17. POPIS SLIKA

Redni broj	Naziv slika	Stranica
1.	Stara oznaka hrvatskog eko proizvoda	25
2.	Nova oznaka hrvatskog eko proizvoda	25

18. POPIS GRAFIKONA

Redni broj	Naziv Grafikona	Stranica
1.	Zastupljenost ekološka poljoprivrede po kontinentima 2014. godine	10
2.	Udio ekološke poljoprivrede (%) u ukupnoj poljoprivredi država 2014.godine	12
3.	Projekcija udjela ekološke poljoprivrede u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji u Republici Hrvatskoj (%) 2010. – 2014.godine	13
4.	Europske zemlje s najvećem povećanju površina (ha) pod ekološkom poljoprivredom u 2014. godini, u odnosu na stanje u 2013.godini	14
5.	Površine pod ekološkom poljoprivredom u Hrvatskoj (ha) 2007. – 2014.	14
6.	Broj ekoloških proizvođača u Hrvatskoj 2003. – 2015. godine	15
7.	Površine povrća (ha) pod ekološkom proizvodnjom u Europi 2014.godine	18
8.	Postotak površina pod ekološkom proizvodnjom povrća u europskim zemljama 2014.godine	19
9.	Zastupljenost povrća u ukupnoj ekološko-biljnoj proizvodnji u Republici Hrvatskoj 2010.godine	20
10.	Zastupljenost povrća u ukupnoj ekološko-biljnoj proizvodnji u Republici Hrvatskoj 2014.godine	21
11.	Europske države s najvećim udjelom ekoloških proizvoda (%) na vlastitom tržištu 2014.godine	22
12.	Europske zemlje prema potrošnji ekološke hrane po stanovniku 2014.godine	23

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Završni rad

EKOLOŠKA PROIZVODNJA POVRĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ

ORGANIC PRODUCTION OF VEGETABLES IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Luka Ivanišević

Sažetak: U radu sam analizirao stanje ekološke poljoprivrede u Europi i u Republici Hrvatskoj, posebno u povrćarskoj proizvodnji. S podacima usmjerenim na europske zemlje prikazana je zastupljenost površina pod ekološkom proizvodnjom te koliki su udjeli ekološke hrane na tržištu kao i njezina potrošnja po stanovniku. Istaknuo sam glavne prednosti i nedostatke ekološke poljoprivrede te može li postati nositelj održivog razvoja u budućnosti. Ekološka proizvodnja povrća nije dovoljno zastupljena ni na površinama, ni u distribucijskim kanalima u Republici Hrvatskoj, iako je u ostalim europskim zemljama ona prilično razvijena. Premda su potpore prilično visoke i dalje postoje mnoge prepreke koje onemogućavaju razvoj ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: poljoprivredna proizvodnja, održivi razvoj, ekološka poljoprivreda, ekološka proizvodnja povrća

Summary: In these theses I analyzed the situation of organic farming in Europe and in Croatia , especially in vegetable production. The data focused on European countries shows the representation of the area under organic production , share of organic food market and its consumption per capita. I pointed the main advantages and disadvantages of organic farming and can will become a carrier of sustainable development in the future. Organic production of vegetables is not sufficiently represented on agricultural lands and in distribution channels in Croatia, although it is quite advanced in Europe. Despite the support of quite high, there are still many obstacles that hinder the development of organic farming in the Republic of Croatia.

Keywords : agricultural production , sustainable development , organic farming , organic production of vegetables

Datum obrane: